

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ
Υπόψη Προέδρου κ. Μωυσή
Λ.Μεσογείων 207,
115 25 ΑΘΗΝΑ

Αξιότιμε κ. Πρόεδρε,

Ευχαριστούμε πολύ για την με αρ. πρωτ. 98/12.6.2008 επιστολή σας, με την οποία μας καλέσατε να εκφράσουμε τις απόψεις μας επί του νέου κειμένου Μακροχρόνιου Ενεργειακού Σχεδιασμού με ημερομηνία Άνοιξη 2008. Η ΕΛΕΤΑΕΝ έχει ήδη αποστείλει τις απόψεις της για τον Μακροχρόνιο Ενεργειακό Σχεδιασμό (ΜΕΣ) της Χώρας και επομένως δεν θα υπεισέλθουμε και πάλι αναλυτικά σε αυτές. Με το συνημμένο κείμενο σχολίων επιδιώκουμε:

- 1) να εκθέσουμε τις γενικές μας παρατηρήσεις, σχόλια και προβληματισμούς για το νέο κείμενο,
- 2) να εκθέσουμε τις απόψεις μας με βάση τα ειδικά ερωτήματα που περιλαμβάνονται στην επιστολή σας,
- 3) να αναφερθούμε σε μερικά ακόμα –σημαντικά κατά τη γνώμη μας- σημεία του κειμένου, πέραν του πλαισίου των ερωτήσεων που τίθενται.

Εκτιμούμε πραγματικά τις προσπάθειες που καταβάλλετε εσείς και οι συνεργάτες σας. Οφείλουμε όμως να τονίσουμε ότι οι προσδοκίες όλων μας για ένα Καθαρό Ενεργειακό Μέλλον μπορεί και πρέπει να εξυπηρετηθούν πολύ πιο αποτελεσματικά. Προς αυτήν την κατεύθυνση κινούνται τα σχόλια της ΕΛΕΤΑΕΝ και ελπίζουμε ότι με τη βοήθεια σας, η πατρίδα μας θα καταφέρει να πρωταγωνιστήσει στην παγκόσμια επανάσταση που συντελείται για ένα βιώσιμο πλανήτη.

Είμαστε πάντα στη διάθεσή σας.

Με τιμή,

Δρ. Ιωάννης Α. Τσιπουρίδης
Πρόεδρος Δ.Σ. ΕΛΕΤΑΕΝ
Ελληνική Επιστημονική Ένωση Αιολικής Ενέργειας

Συνημμένα:

1. Σχόλια ΕΛΕΤΑΕΝ στο νέο σχέδιο ΜΕΣ – Άνοιξη 2008
2. Προτάσεις ΕΛΕΤΑΕΝ για το θεσμικό πλαίσιο ΑΠΕ

ΣΧΟΛΙΑ ΕΛΕΤΑΕΝ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΟΥ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΑΝΟΙΞΗ 2008

1) Γενικές Παρατηρήσεις

1.1. Το νέο κείμενο ΜΕΣ εκφράζει την σαφή βούληση και καταβάλλει προσπάθεια να συγκεράσει τις εν πολλοίς αντισυγκρουόμενες απόψεις που εύλογα έχουν εκφραστεί από ποικίλους παράγοντες του ενεργειακού κλάδου κατά το διάστημα που προηγήθηκε. Πολύ φοβόμαστε όμως ότι στην προσπάθεια του αυτή, το κείμενο έχει τελικά αποστεωθεί από το αναγκαίο βαθμό συγκεκριμενοποίησης που θα του επέτρεπε να διατηρήσει έναν, έστω και ελάχιστο, χρηστικό χαρακτήρα. Περαιτέρω, εκφράζουμε την ανησυχία ότι μερικές φορές η προσπάθεια συγκεκριασμού περιορίζεται – έστω και ακούσια- σε επίπεδο διακηρύξεως αρχών (π.χ. για τον πράσινο ενεργειακό σχεδιασμό), χωρίς να είναι προφανές – ίσως εξαιτίας και της επιλεγείσας αφαιρετικής προσέγγισης- ότι το τελικό αποτέλεσμα ανταποκρίνεται στις αρχές αυτές. Με τον τρόπο αυτό όμως, τείνει να επιβεβαιωθεί ο προβληματισμός που εκφράζει το κείμενο ότι ο κεντρικός ενεργειακός σχεδιασμός δεν είναι προφανές ότι αποτελεί αναγκαιότητα και κυρίως τείνει να διαψευσθεί η σχετική καταφατική απάντηση που δίνει το κείμενο, επικαλούμενο αφ' ενός τα συσσωρευμένα προβλήματα που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή και αφ' ετέρου την ύπαρξη σοβαρών στρεβλώσεων στην Χώρας μας σε όλα τα επίπεδα και όλα τα ενεργειακά προϊόντα.

Τελικά το ερώτημα που ανακύπτει ανάγεται στο ποια είναι η χρηστικότητα ή ακόμα και οι νομικές συνέπειες της εκπόνησης και έγκρισης του Μακροχρόνιου Ενεργειακού Σχεδιασμού. Ακόμα και αν ο ΜΕΣ προσπαθεί να στείλει κάποια μηνύματα στην αγορά και τους επενδυτές, δεν είναι σαφές πώς και εάν διασφαλίζεται ότι οι υπόλοιπες αρμόδιες Δημόσιες Αρχές θα δεσμευθούν στην υιοθέτηση αυτών των μηνυμάτων, από την στιγμή που αυτά δεν είναι συγκεκριμένα, ειδικά μάλιστα αν οι Αρχές αυτές δεν έχουν εμπλακεί στην διαδικασία εκπόνησης του ΜΕΣ. Ως παραδείγματα αναφέρονται η επιλογή της εισαγωγής του λιθάνθρακα ως νέο καύσιμο στην ηλεκτροπαραγωγή, η θέση ανώτατου ποσοστού διείσδυσης του φυσικού αερίου στην ηλεκτροπαραγωγή και ο αποκλεισμός της πυρηνικής ενέργειας. Πώς ελέγχεται η Διοίκηση (περιλαμβανομένης της ΡΑΕ και του ΥΠΕΧΩΔΕ) ότι θα προχωρεί στην εξέταση και αδειοδότηση επενδύσεων με βάση αυτές τις επιλογές? Και ακόμα παραπέρα. Απαιτείται από την υπόλοιπη Διοίκηση να συμμορφωθεί με τις αρχές αυτές ή είναι δυνατό –στα πλαίσια αξιολόγησης συγκεκριμένων επενδυτικών σχεδίων- να απορριφθούν α priori από τις περιβαλλοντικές αρχές οι λιθανθρακικοί σταθμοί ή να προκριθούν από τη ρυθμιστική αρχή πυρηνικοί σταθμοί ή περισσότεροι σταθμοί φυσικού αερίου (πέραν του μεγίστου) εφόσον υπάρξει ενδιαφέρον? Και αν η απάντηση είναι θετική –ότι δηλαδή η Διοίκηση υποχρεούται να συμμορφωθεί- πώς θα επιτευχθεί αυτό δεδομένης της αφαιρετικής προσέγγισης που έχει ακολουθηθεί στο κείμενο?

Είμαστε βέβαιοι ότι οι ανωτέρω προβληματισμοί έχουν απασχολήσει το Συμβούλιο σας και εσάς προσωπικά. Οφείλουμε όμως να παρατηρήσουμε ότι το προταθέν κείμενο δεν περιλαμβάνει πειστική απάντηση, με αποτέλεσμα να τίθεται εν αμφιβόλω η ίδια η σκοπιμότητα του εγχειρήματος.

1.2. Ισχυρή είναι διαφωνία μας στην επιλεγείσα εκθετική και όχι γραμμική προσέγγιση των στόχων που σχετίζονται με την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να λάβετε υπόψη σας και να εναρμονιστείτε με το χρονοδιάγραμμα ικανοποίησης των ενδιάμεσων στόχων διείσδυσης των ΑΠΕ στο ενεργειακό σύστημα, σύμφωνα με την υπό διαμόρφωση σχετική οδηγία της Ε.Ε., η οποία κινείται στη λογική της γραμμικής εξέλιξης.

Πέραν από την ουσιαστική μας διαφωνία για τα αναφερόμενα μεγέθη παραγωγής και ισχύος από ΑΠΕ, τα οποία δεν επαρκούν για την επίτευξη του στόχου, η επιλογή της εκθετικής προσέγγισης θέτει πρόβλημα αξιοπιστίας της προταθείσας πολιτικής. Είναι εύλογη η ανησυχία ότι η μετάθεση στο μέλλον των δύσκολων επιλογών ισοδυναμεί με –ή τουλάχιστον ευνοεί- την ακύρωσή τους, αφού δημιουργεί πρόδηλη αδυναμία έγκαιρης παρακολούθησης των πρακτικών αποτελεσμάτων τους. Το έλλειμμα αξιοπιστίας επιτείνεται από το γεγονός ότι υπονοείται –και ελπίζουμε να σφάλουμε σε αυτή μας την κατανόηση- ότι η πολιτική της Εξοικονόμησης και των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας δεν συμβάλει – ή συμβάλει λίγο ή με μεγάλη αβεβαιότητα- στην ασφάλεια της ενεργειακής τροφοδοσίας και για αυτό τίθεται σε δεύτερη χρονική –και ίσως πολιτική- προτεραιότητα. Αντιθέτως, αναδεικνύεται σε πρώτη προτεραιότητα η εισαγωγή ενός νέου καυσίμου, του λιθάνθρακα, προκειμένου να διασφαλιστεί η ενεργειακή τροφοδοσία.

Η ασυνέπεια αυτή μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο με μεγαλύτερη εξειδίκευση των προτεινόμενων μέτρων για την Εξοικονόμηση Ενέργειας, με διαμόρφωση χρονοδιαγράμματος άμεσης εφαρμογής τους και κυρίως με ανάλυση των τρόπων χρηματοδότησης και –γιατί όχι- με την ανάληψη συγκεκριμένων βημάτων ωρίμανσης των τρόπων αυτών. Μόνο έτσι θα μπορεί αξιόπιστα να ισχυριστεί κάποιος ότι τα εκτιμώμενα για μετά το 2015 αποτελέσματα ΕΞΕ θα επιτευχθούν.

Απλούστερα –όσο και να φαίνεται περίεργο- είναι τα πράγματα με τις ΑΠΕ. Η ΕΛΕΤΑΕΝ δεν συμμερίζεται την εκτίμηση της έκθεσης για την βραδεία ανάπτυξη των ΑΠΕ και ειδικά της Αιολικής Ενέργειας ούτε φυσικά την πρόγνωση ότι 6.000 MW ΑΠΕ «είναι η πλέον αισιόδοξη πρόβλεψη με σχετική πιθανότητα υλοποίησης». Εμείς ή άλλοι κλαδικοί φορείς, δικαιούμαστε να είμαστε απαισιόδοχοι διότι δεν είμαστε φορείς εξουσίας και άρα δεν μπορούμε να εφαρμόσουμε τα πραγματικά απλά μέτρα που έχουμε προτείνει για να αναπτυχθεί η αγορά. Το ΣΕΕΣ όμως, ως φορέας της Πολιτείας, οφείλει να χρησιμοποιήσει το κύρος και το παρεμβατικό του ρόλο, δηλαδή τον ρόλο εξουσίας που διαθέτει, ώστε να αλλάξει ο τρόπος που αντιμετωπίζονται και αδειοδοτούνται οι επενδύσεις ΑΠΕ, ηλεκτρικών δικτύων και λοιπών υποδομών σύμφωνα με τις προτάσεις της ΕΛΕΤΑΕΝ. Με τον τρόπο αυτό, οι στόχοι ΑΠΕ θα επιτυγχάνονται πιο εύκολα, θα παρακολουθούνται από την πρώτη κιόλας περίοδο του ΜΕΣ και κυρίως θα αυξηθεί η βεβαιότητα συνεισφοράς των ΑΠΕ στην ασφάλεια της ενεργειακής τροφοδοσίας. Με άλλα λόγια δεν είναι δυνατόν η Πολιτεία να προβάλλει τις δικές της αδυναμίες και τα εμπόδια που η ίδια δημιουργεί μέσω των γραφειοκρατικών ανεπαρκειών της, ώστε να δικαιολογήσει την άλογη επιλογή μετάθεσης στο άδηλο μέλλον των νομικών, συμβατικών και πολιτικών της ευθυνών για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και την προώθηση των ΑΠΕ.

Τέλος, η παραπομπή για το μέλλον των στόχων ΑΠΕ δημιουργεί έναν ανατροφοδοτούμενο φαύλο κύκλο. Η εσφαλμένη υπόθεση ότι η ανάπτυξη επενδύσεων ΑΠΕ είναι a priori αργή και δύσκολη, οδηγεί σε εσφαλμένες επιλογές για το μίγμα καυσίμων κατά την πρώτη περίοδο, οι οποίες δυσκολεύουν περαιτέρω την ανάπτυξη των ΑΠΕ.

- 1.3. Εξίσου ισχυρή είναι η διαφωνία μας στην προσέγγιση που φαίνεται ότι έχει ακολουθηθεί για την (μη αποκαλυπτόμενη) βελτιστοποίηση του συστήματος ηλεκτροπαραγωγής. Θεωρούμε ότι η παραδοσιακή bottom-top προσέγγιση Πρόβλεψη Ζήτησης – Προγραμματισμός Προσφοράς (ξεκινώντας από τους σταθμούς βάσης και προχωρώντας στους σταθμούς ενδιάμεσου φορτίου και τους αιχμακούς και στο τέλος ό,τι απομείνει να καλύπτεται από ΑΠΕ) έπρεπε να έχει ήδη αντικατασταθεί από μια δυναμική top-bottom προσέγγιση η οποία περιλαμβάνει σαφώς την Πρόβλεψη Ζήτησης αλλά πριν τον Προγραμματισμό Προσφοράς εξετάζονται σενάρια Διαχείρισης Ζήτησης (DSM) και ακολούθως η ίδια η βελτιστοποίηση της Προσφοράς ξεκινά από τις δεδομένες ΑΠΕ που πρέπει να υπάρχουν λόγω των νέων στόχων, προχωρά στην επιλογή των σταθμών φυσικού αερίου και τέλος στους σταθμούς

βάσης. Εξ' άλλου, η ίδια αυτή παραδοσιακή λογική ένταξης των μονάδων, που βασίζεται στην ελαχιστοποίηση του οριακού κόστους της ηλεκτρικής ενέργειας, θα μπορούσε να οδηγήσει σε πλήρη ανατροπή των σημερινών δεδομένων όταν ενσωματωθεί (και υπάρχει η σχετική πολιτική βούληση την Ε.Ε.) στο κόστος λειτουργίας τους ο σχετικός φόρος για τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα. Τότε, μια φτηνή σήμερα ανθρακική μονάδα μπορεί να γίνει ιδιαίτερα ακριβή και να απολέσει την υψηλή προτεραιότητα ένταξης της στην κατανομή ισχύος.

Η παραδοσιακή προσέγγιση που φαίνεται ότι διέπει το κείμενο οδηγεί και στο επιφανειακά πιθανό αλλά στην πραγματικότητα λανθασμένο συμπέρασμα ότι η μείωση, εξαιτίας των ΑΠΕ, του μεριδίου της παραγωγής των συμβατικών θερμικών μονάδων θα επηρεάσει τους όρους εισόδους τους στην αγορά και με αυτή την έννοια, οι στόχοι για άνοιγμα των αγορών αφενός και μεγάλη διείδυση ΑΠΕ φαίνεται ότι μπορεί να είναι αντικρουόμενοι.

Δεν επιθυμούμε να υπεισέλθουμε σε μεγάλη ανάλυση ή κριτική της δήλωσης αυτής, ούτε διεκδικούμε δάφνες αναλυτών απελευθερωμένων αγορών. Ως απλοί πολίτες όμως επιτρέψτε μας –με λίγο χιούμορ και υπερβολή- να σχολιάσουμε ότι το ανωτέρω συμπέρασμα παραλληλίζεται με την ακόλουθη εικόνα: Έχουμε έναν ετοιμοθάνατο από καρκίνο του παγκρέατος και το συμβούλιο των Καθηγητών Ιατρικής που τον παρακολουθεί ανησυχεί για την επίπτωση που θα έχει στην πορεία της υγείας του ο πονόδοντός του. Δυστυχώς, στην μακρά πορεία της απελευθέρωσης της αγοράς στη Χώρα μας πολλοί είναι οι καρκίνοι που πρέπει να αποβληθούν πριν αρχίσει να μας ανησυχούν τα δήθεν προβλήματα που προκαλεί η μεγάλη διείδυση ΑΠΕ. Επιγραμματικά αναφέρουμε ότι:

α) λαμβανομένων υπόψη των μεγάλων υδροηλεκτρικών, υπάρχει σήμερα το 90% της χονδρεμπορικής αγοράς ηλεκτρισμού όπου θα μπορούσε να υπάρξει ανταγωνισμός. Ακόμα και μετά την επίτευξη του στόχου για 35% ΑΠΕ στην ηλεκτροπαραγωγή (25% χωρίς τα μεγάλα ΥΗ), θα υπάρχει 65%-75% της αγοράς όπου μπορεί να λειτουργήσει ο ανταγωνισμός. Το αν σε αυτό το πραγματικά πολύ μεγάλο μερίδιο (60-65 TWh) θα λειτουργήσει αποτελεσματικά ο ανταγωνισμός δεν εξαρτάται φυσικά από το αν οι υπόλοιπες 22 TWh ή 122 TWh παράγονται από ΑΠΕ, αλλά από άλλα πολύ πιο θεμελιώδη και γνωστά προβλήματα,

β) το άνοιγμα των αγορών αφορά τη δυνατότητα των πολιτών δηλαδή των πελατών λιανικής να έχουν επιλογές προμηθευτών. Η κατοχή του παραγωγικού δυναμικού από διαφορετικούς παίκτες και η λειτουργία του ανταγωνισμού στην χονδρεμπορική αγορά αποτελεί μέσο και όχι τον τελικό σκοπό. Υπάρχουν πολλά και αποτελεσματικά μέτρα πολιτικής και μέτρα ασύμμετρης ρύθμισης (μερικά από τα οποία έχουν προταθεί τα τελευταία πέντε χρόνια) τα οποία συμβάλουν στην επίτευξη της πεμπτουσίας της αγοράς που είναι η απελευθέρωση των καταναλωτών, τα οποία ουδόλως ή ελάχιστα σχετίζονται με το μερίδιο ΑΠΕ.

Συμπέρασμα: Ας μην πυροβολούμε τον πιανίστα και ας μην ψάχνουμε εξιλαστήρια θύματα για το γεγονός ότι εννέα χρόνια μετά την απελευθέρωση ο Έλληνας πολίτης δεν μπορεί ακόμα να επιλέξει προμηθευτή ηλεκτρικής ενέργειας.

2) Τεθέντα ερωτήματα

2.1. Η έμφαση στην ΕΞΕ και την ΟΧΕ πρέπει να είναι ακόμα μεγαλύτερη. Χρειάζεται μεγαλύτερη ανάλυση των μέτρων, συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα εφαρμογής, ανάλυση των ρόλων και κατανομή ευθυνών ανάμεσα στους εμπλεκόμενους φορείς καθώς και αναζήτηση, τεκμηρίωση και ωρίμανση των χρηματοδοτικών μέσων.

Ιδιαίτερα επιθυμούμε να τονίσουμε την σχέση της ΕΞΕ με την έννοια της κοινωνικής συνοχής και της ενεργειακής φτώχειας. Σε μια εποχή που τα χαμηλά και μεσαία στρώματα της

Ελληνικής κοινωνίας πιέζονται αόρητα, όλο ένα και περισσότεροι πολίτες μεταπίπτουν σε καθεστώς ενεργειακής φτώχιας πριν θεωρηθούν (από εισοδηματική άποψη) φτωχοί. Εκτιμούμε ότι στο επίπεδο αυτό υπάρχει μεγάλο δυναμικό ΕΞΕ το οποίο είναι αδύνατο να αξιοποιηθεί εξαιτίας της προφανούς έλλειψης επενδυτικών δυνατοτήτων. Όμως, η αξιοποίηση αυτού του δυναμικού, πέραν των προφανών ενεργειακών ωφελειών, θα ανακουφίσει τα ασθενέστερα στρώματα της Ελληνικής κοινωνίας αφού θα μειώσει το ενεργειακό τους κόστος. Ο τρόπος προσέγγισης αυτών των πολιτών πρέπει ασφαλώς να είναι 100% επιδοματικός. Τα μέσα πρέπει να είναι τα τοπικά δίκτυα και οι επαγγελματικές ενώσεις των εγκαταστατών και των μικρό-επαγγελματιών του κλάδου. Αντί των σκέψεων και των λαϊκιστικών προτάσεων για αναποτελεσματική επιδότηση της κατανάλωσης και της ενεργειακής σπατάλης, ας αποφασίσει η ελληνική πολιτεία να επενδύσει σήμερα το ισοδύναμο κάποιων ετών επιδομάτων θέρμανσης με σκοπό την άμεση μείωση από φέτος του ενεργειακού λογαριασμού των λαϊκών νοικοκυριών. Με τον τρόπο αυτό θα επιτύχει Εξοικονόμηση Ενέργειας – Αύξηση του κύκλου εργασιών των επαγγελματιών του κλάδου – Συμβολή στην κοινωνική συνοχή.

- 2.2. Η ΕΞΕ σχετίζεται με τη συμπεριφορά των καταναλωτών, η οποία καθορίζεται κυρίως από τις τιμές της ενέργειας. Πιστεύουμε ότι στο σημείο αυτό η έκθεση είναι αρκετά σαφής. Τουλάχιστον για όποιον έχει τη διάθεση να καταλάβει.
- 2.3. Στο πλαίσιο της απελευθερωμένης αγοράς ο ΜΕΣ δεν μπορεί να είναι ένα κεντρικό ανελαστικό πρόγραμμα. Με αυτήν την έννοια συμφωνούμε με την γενική διατύπωση της ερώτησης. Όπως όμως αναλύθηκε στην πρώτη γενική παρατήρηση ανωτέρω, ο ΜΕΣ πρέπει να εμπεριέχει ένα ελάχιστο δέσμευσης και αυτοελέγχου της Διοίκησης προκειμένου να μην παραμένει μια απλή επιστημονική εργασία.
- 2.4. Η πολύ αφαιρετική προσέγγιση που έχει επιλεγεί από το κείμενο, φοβούμαστε ότι οδηγεί σε απώλεια του στόχου. Για περισσότερα δείτε την πρώτη γενική παρατήρηση.
- 2.5. Οι εκτιμήσεις της έκθεσης για τις ΑΠΕ δεν είναι ούτε τολμηρές ούτε αισιόδοξες. Το γιατί, εξηγήθηκε στην δεύτερη γενική παρατήρηση. Η ΕΛΕΤΑΕΝ έχει καταθέσει απλές προτάσεις που μπορεί πολύ εύκολα και άμεσα να υιοθετηθούν εντός του κείμενο θεσμικού πλαισίου, τις οποίες σας επισυνάπτουμε.
- 2.6. Σύμφωνα με το ερώτημα δεν υπεισερχόμαστε στην επιχειρηματολογία που στηρίζει το «όχι στο λιθάνθρακα». Θεωρούμε ότι η αποδοχή μιας οποιαδήποτε επένδυσης από την τοπική κοινωνία εξαρτάται από την αντίληψη που διαμορφώνει το κάθε άτομο της τοπικής κοινωνίας για την σχετική θέση του πριν και μετά την επένδυση, με ή χωρίς αυτήν. Επομένως μια επένδυση γίνεται αποδεκτή όταν οδηγεί σε βελτίωση των ατομικών προοπτικών σε σχέση με το παρελθόν ή σε βελτίωση των προοπτικών αυτών σε σχέση με την προσδοκία (υπαρκτή ή υποθετική) του ατόμου για το μέλλον του. Όταν η επένδυση οδηγεί σε δυσμενέστερη θέση το άτομο ή θίγει μια πραγματική ή υποθετική μελλοντική του ελπίδα, τότε δεν γίνεται αποδεκτή. Το αντιστάθμισμα δεν μπορεί να είναι κάποιο τέλος που απευθύνεται σε μια –έστω και τοπική- διοικητική δομή που παραμένει απρόσωπη, αλλά πρέπει να αντανακλά άμεσα στην οικονομική και κοινωνική θέση του κάθε ατόμου χωρίς μεσολάβηση τρίτων όπως είναι οι αυτοδιοικήσεις.
- 2.7. Σύμφωνα με το ερώτημα δεν υπεισερχόμαστε στην επιχειρηματολογία που στηρίζει το «όχι στην πυρηνική ενέργεια». Εκφράζουμε την αμφιβολία μας για τη σκοπιμότητα της πρότασης που εμπεριέχεται στην ερώτηση. Η αμφιβολία μας εδράζεται στις προτεραιότητες που πρέπει να εξυπηρετήσει η πολιτική ανάπτυξης ανθρώπινων πόρων σε σχέση με την ενεργειακή πολιτική, δεδομένης της στενότητας και των οικονομικών και των ίδιων των ανθρωπίνων πόρων. Από τη στιγμή λοιπόν που η πυρηνική ενέργεια δεν αποτελεί επιλογή, φοβόμαστε ότι

η επένδυση κατά προτεραιότητα στη σχετική τεχνογνωσία αποτελεί πολυτέλεια και σπατάλη πόρων.

- 2.8. Η σχέση τοπικών κοινωνιών – επενδύσεων είναι πολύπλοκη, αφορά σε μεγάλο βαθμό την κοινωνιολογική ανάλυση και μια σοβαρή και αναλυτική προσέγγιση του ζητήματος εκφεύγει των δυνατοτήτων της παρούσας επιστολής. Επιγραμματικά μπορεί να διαπιστωθεί ότι υπάρχουν τρία τουλάχιστον επίπεδα κινητήριων δυνάμεων που διαμορφώνουν τελικά την αρνητική στάση μιας τοπικής κοινωνίας απέναντι σε μια επένδυση –ειδικά φιλοπεριβαλλοντική όπως είναι οι ΑΠΕ:

α) οι τοπικές σχέσεις εξουσίας και οι κρυφοί ή φανεροί ανταγωνισμοί των εκφραστών της τοπικής εξουσίας για τη διαχείρισή της ή για την αντίληψη της μελλοντικής προόδου και εξέλιξης του τόπου τους. Συνήθως οι σχέσεις αυτές γίνονται δύσκολα αντιληπτές από τους επενδυτές αλλά είναι αυτές που καθορίζουν πρωτίστως τη στάση των τοπικών φορέων εξουσίας απέναντι στην επένδυση,

β) η εν πολλοίς κρατικιστική αντίληψη της ελληνικής κοινωνίας συνολικά για το μοντέλο ανάπτυξης της Χώρας. Ασχέτως κομματικής τοποθέτησης, η ελληνική κοινωνία έχει αναπτυχθεί επί δεκαετίες στις αγκάλες ενός συντηρητικού και κυρίαρχου κράτους που απεικονίζεται ως ο πατέρας της κοινωνίας. Το ιδιωτικό είναι κατ' αρχήν ύποπτο και άρα ένοχο. Η αντίληψη αυτή έχει προφανώς εδραιωθεί χάρη στην μακρόχρονη ιδεολογική κυριαρχία κρατικιστικών αντιλήψεων σε όλο το τόξο του πολιτικού φάσματος. Έχει όμως τροφοδοτηθεί και από επιχειρηματικές συμπεριφορές που έχουν εκπαιδευτεί να λειτουργούν στις κρατικές αγκάλες,

γ) η έλλειψη ψυχραιμής ενημέρωσης και κυρίως η απουσία διάθεσης για τέτοια ενημέρωση. Η ριζική ανατροπή τέτοιων αντιλήψεων απαιτεί Παιδεία και Εκπαίδευση. Βραχυπρόθεσμα απαιτούνται ενημερωτικές καμπάνιες και δημοκρατικός διάλογος. Προφανώς η ΕΛΕΤΑΕΝ μπορεί να συμβάλει σε αυτές τις δράσεις όπως ήδη κάνει.

- 2.9. Σίγουρα η λεγόμενη πολιτική των αγωγών έχει αποδώσει σημαντικά αποτελέσματα κατά τα τελευταία έτη και συμβάλει στη διεθνοποίηση της ελληνικής οικονομίας και στη διαφοροποίηση των ενεργειακών πηγών. Η διατύπωση αυτή καταλαμβάνει γενικά τις ενεργειακές διασυνδέσεις και όχι μόνο αγωγούς. Ειδικά για τον τομέα του ηλεκτρισμού –που ενδιαφέρει την ΕΛΕΤΑΕΝ πιο άμεσα- πρέπει να συνεχιστεί και ενταθεί η πορεία ενσωμάτωσης του ελληνικού ηλεκτρικού συστήματος με την Ευρώπη μέσω νέων διεθνών διασυνδέσεων, επενδύσεων για δίκτυα εκτός των συνόρων και ολοκλήρωση των εσωτερικών διασυνδέσεων. Όσο και αν φαίνεται σήμερα μακρινό όραμα, θεωρούμε ότι η Ελλάδα πρέπει να θέσει ως μακροπρόθεσμο στόχο να γίνει εξαγωγέας ηλεκτρισμού μέσω της αξιοποίησης των ΑΠΕ, την εκμετάλλευση του υδροηλεκτρικού δυναμικού και την ανάπτυξη κεντρικών συστημάτων αποθήκευσης.

- 2.10. Θεωρούμε ότι το ερώτημα όπως τίθεται είναι ατυχές. Η Ελλάδα είναι πρωτοπόρο μέλος της Ευρωπαϊκής οικογένειας. Δεν τίθεται ζήτημα για τον εάν θα εφαρμόσει τις επιλογές που και η ίδια έχει ψηφίσει. Ειδικά μάλιστα όταν οι επιλογές αυτές προδιαγράφουν ένα καλύτερο μέλλον για τα παιδιά μας. Από την άποψη αυτή η μοναδική αξιολόγηση που χωρεί είναι αν η εφαρμογή της πολιτικής είναι αποτελεσματική ή όχι. Όπως προκύπτει από την επιστολή μας, θεωρούμε ότι η εφαρμογή αυτή μπορεί να γίνει πολύ πιο αποτελεσματικά και με χειροπιαστά αποτελέσματα.

- 2.11. Η επίτευξη των στόχων της νέας ενεργειακής πολιτικής προϋποθέτει την εφαρμογή στην Ελλάδα σύγχρονων και καινοτόμων τεχνολογιών οι οποίες είναι ώριμες και αφορούν τόσο την παραγωγή, όσο και τη μεταφορά, διανομή και χρήση της ενέργειας. Παράλληλα, η δεκαετία 2010-2020 θα θέτει τις επιστημονικές και τεχνολογικές βάσεις για το πώς θα κινηθεί

ο πλανήτη μετά το 2020. Οι ΑΠΕ, η εξοικονόμηση ενέργειας, η αποθήκευση ενέργειας κλπ. βρίσκονται σε υψηλό τεχνολογικό επίπεδο, τέτοιο ώστε να προσφέρουν μια βιώσιμη και ριζική λύση, πολύ πιο ώριμο από άλλα μοντέλα –όπως για παράδειγμα πυρηνικής τεχνολογίας- που προβάλλονται ως πιθανή λύση αλλά απαιτούν τεράστιους δημόσιους πόρους και πάρα πολύ χρόνο για την πιθανολογούμενη και εξαιρετικά αμφίβολη βιώσιμη εμπορική εξέλιξη τους, πέρα από την επικινδυνότητα με την οποία συνδέεται η λειτουργία τους και κυρίως η διαχείριση των αποβλήτων τους. Η Ελλάδα έχει την ευκαιρία στα πλαίσια μιας νέας ενεργειακής στρατηγικής να επενδύσει σε επιλεγμένους τομείς έρευνας και καινοτομίας στην Ενέργεια, ώστε να συμμετάσχει ενεργά στη νέα εποχή και να απολαύσει πολλαπλασιαστικά οφέλη. Τέτοιοι τομείς μπορεί να είναι οι ηλιακές τεχνολογίες, οι τεχνολογίες αποθήκευσης, το υδρογόνο, η γεωθερμία ή και άλλες στις οποίες υφίστανται τεχνολογικά αλλά και εμπορικά-βιομηχανικά περιθώρια στην παγκόσμια αγορά. Το ερευνητικό και επιστημονικό δυναμικό της χώρας που βρίσκεται στα Πανεπιστήμια και τα Πολυτεχνεία, στο ΚΑΠΕ και τα άλλα Ινστιτούτα αποτελεί βέλτιστη βάση για αυτό το ερευνητικό -επιστημονικό-τεχνολογικό άλμα.

3) Ειδικές παρατηρήσεις

Πέραν των ανωτέρω, επιθυμούμε να θέσουμε μερικά κρίσιμα θέματα:

- 3.1. Η τεκμηρίωση των εγχώριων ενεργειακών αποθεμάτων χρήζει μεγαλύτερης ανάλυσης. Ειδικά το γεωθερμικό δυναμικό φαίνεται υποτιμημένο τόσο για τις θερμικές χρήσεις όσο κυρίως για την ηλεκτροπαραγωγή.
- 3.2. Η κωδικοποίηση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι ΑΠΕ (κεφ. 2.10.3) δεν απεικονίζει ορθά την πραγματική εικόνα. Ειδικά η ανάδειξη ως δήθεν αιτίας της περιβαλλοντικής συμβατότητας των αιολικών και των ΜΥΗΕ είναι παντελώς λανθασμένη. Ομοίως, δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα –ή εν πάσει περιπτώσει συνιστά μια απειροελάχιστη και ανάξια λόγου αιτία προβλημάτων – η δήθεν λανθασμένη εκτίμηση του διαθέσιμου δυναμικού ΑΠΕ.
- 3.3. Φαίνεται ότι η επιλογή του λιθάνθρακα στηρίζεται στην εκτίμηση ότι παραμένει κατά 15% τουλάχιστον φθηνότερος από οποιοδήποτε άλλο καύσιμο. Εκτιμούμε ότι η διαφορά αυτή είναι εξαιρετικά μικρή με βάση τις μεγάλες αβεβαιότητες τόσο των τιμών των καυσίμων όσο και του κόστους εκπομπών. Υπενθυμίζουμε ότι σε περίπτωση διεθνούς συμφωνίας η Ευρώπη έχει δεσμευθεί για μείωση των εκπομπών κατά 30% το 2020 σε σχέση με το έτος βάσης.